

ezret (5,5%-os növekedés). A növekedés lehetséges magyarázata ebben az esetben is a bibliotek.dk, és az, hogy a kutatókönyvtáraknak van hozzáférésük más könyvtárak online katalógusaihoz.

Következtetések

Míg a két vizsgált könyvtártípusban együttvéve a kölcsönzések száma 0,6%-kal csökkent, a könyvtárközi kölcsönzések száma 16%-kal nőtt.

A felhasználók véleményének megismerésére a Dán Nemzeti Könyvtári Hatóság (Danish National Library Authority) felmérést végeztetett a SITICOM céggel. A több mint ezer válasz azt mutatja, hogy a használók elégedettek a bibliotek.dk-val, felhasználóbarát rendszernek tartják. A kutatás is azt jelzi, hogy a bibliotek.dk fejlesztésekor az alapszolgáltatásokra kell összpontosítani, azaz a középpontban továbbra is a dán könyvtárak állományának keresése és a dokumentumok megrendelése kell hogy álljon.

Néhány kérdés a felmérésből, és a válaszok:

Milyen gyakran használja a bibliotek.dk-t? A válaszadók 63%-a legalább két hétben egyszer használja, ebből 9% naponta, 31% egyszer vagy kétszer egy héten. 68% saját otthonából „keresi fel” a bibliotek.dk-t. A bibliotek.dk módosította a könyvtárról kialakult elképzelésüket. 66% állította, hogy megváltozott a kölcsönzési szokása: több könyvtárat használnak, és több könyvet vesznek ki.

A bibliotek.dk értékelése. A felmérés azt mutatja, hogy 90% nagyon elégedett vagy elégedett a bibliotek.dk-val. 96% mondta, hogy általában megtalálja, amit keres, és 89% értékelte a találatok megjelenítését könnyen érthetőnek vagy elég könnyen érthetőnek. A válaszok szerint általában könnyű az eligazodás és a navigálás a bibliotek.dk-ban; 93% találta „nagyon könnyűnek” vagy „elég könnyűnek” a manőverezést.

A vizsgálat számos olyan kérdésre is rávilágított, amelyeket a bibliotek.dk fejlesztése során figyelembe kell majd venni. A felhasználói felmérés a Dán Nemzeti Könyvtári Hatóság honlapján: www.bs.dk található (dánul). Kétévnyi tapasztalat alapján elmondható, hogy a bibliotek.dk-t jól fogadta mind a dán lakosság, mind a könyvtárak. Nőtt a könyvtárközi kölcsönzések száma, ami a kitűzött cél helyességét, a dán könyvtári források minél teljesebb kihasználását bizonyítja.

A bibliotek.dk-t folyamatosan fejlesztik: 2002 őszén új felhasználói felületet helyeztek üzembe, nő az elérhető könyvtári hálózati szolgáltatások száma. Tárgyalások folynak a kiadókkal, a könyvkereskedőkkel és másokkal (a könyvek és a zeneművek területén), hogy a bibliotek.dk-ból a felhasználó átirányítható legyen a szolgáltatóhoz, és kölcsönzés helyett, ha akarja, megvehesse a keresett művet. Továbbra is várják a felhasználók értékelését, hogy a könyvtári szolgáltatásokat az igényeknek megfelelően fejlesszék.

/HANSEN, Lone: bibliotek.dk: immediate access to Danish libraries. = Interlending & Document Supply, 31. köt. 1. sz. 2003. p. 31–34./

(Krizsma Judit)

A kommunikáció metaelméletéről

Az emberi kultúra valamennyi stádiumára, nevezetesen az ős-, az archeo-, a paleo-, a neo- és a postneokultúrára egyaránt jellemző a kommunikáció eszközeinek tökéletesítését célzó törekvés, amely a társadalmi haladással párhuzamosan megy végbe, s hat vissza a társadalmi fejlődésre.

Az emberiség történetében a kommunikáció központi helyet foglal el. Ezzel magyarázható, hogy a legkülönbözőbb tudományágak, pl. az antropológia, művészeti ismeretek, pedagógia, történelem, újságírástan, jog, nyelvészet, filozófia, politikai tudományok, lélektan és szociológia miért töreksze-

nek egyként a kommunikáció magyarázatára, egy-szersmind egy új elmélet kialakításában való közreműködésre.

Ez az új elmélet a *kommunikáció metaelmélete*, amely különféle (többek között az imént felsorolt) tudományágakra alapozva tanulmányozza a társadalmi kommunikáció különféle határait, aspektusait, problematikáját. Míg a „különféle tudományágak” a kommunikációt illetően részelméletekben illetékesek, addig a kommunikáció metaelmélete a szóban forgó részelméleteket felhasználva általános koncepciókat (tipológiákat, periodizációkat,

törvényszerűségeket, elveket, tendenciákat stb.) fogalmaz meg egyebek mellett azzal a céllal, hogy produktumaival gazdagítsa a részleméleteket.

A könyvtártudomány, a bibliográfiatudomány és a többi rokon tudomány a kommunikáció metaelméletéhez való viszonyában részleméleteképző jogosítványokkal rendelkezik. (Egyébként a kommunikáció metaelmélete korántsem az egyedüli interdiszciplináris metaelmélet, s mint ilyen, népes „családba” tartozik. A „családtagok”: kibernetika, szemiotika [általános jelemélet], szisztemológia [általános rendszerelmélet], metamatematika, metalogika, filozófia [az emberi megismerés metaelmélete] stb.)

A társadalmi kommunikáció metaelmélete a következő tíz problémakör „gondozásában” illetékes:

1. A társadalmi kommunikáció mint interdiszciplináris kategória fogalma.
 2. A kommunikációs tevékenység szintjei, válfajai és formái.
 3. A társadalmi emlékezés és a társadalmi kommunikáció.
 4. Természetes és mesterséges kommunikációs csatornák.
 5. A társadalmi kommunikáció fejlődése, a kommunikációs kultúrák váltakozásai.
6. A társadalmi-kommunikációs problémák szemiotikai megközelítése: a társadalmi kommunikáció szemiotikája.
 7. A társadalmi kommunikáció információ felőli megközelítése: a társadalmi információ.
 8. Az egyének, csoportok és társadalmak kommunikációs szükségletei.
 9. Társadalmi-kommunikációs intézmények és szolgáltatások.
 10. A társadalmi-kommunikációs tudományok rendszere.

E problémakörök mindegyikével kapcsolatban máris levonhatók a megfelelő következtetések, megfogalmazhatók a jellemző törvényszerűségek, feltárhatók az interdiszciplináris kapcsolatok, javaslatba hozhatók a terminológiai és fogalmi rendszer elemei, de kideríthetők a metaelmélet ismeretlen területei is.

E referátum eredetije részletesebben foglalkozik az emberi kultúra egyes stádiumaival, továbbá a kommunikációs metaelmélet egészen a görögökig visszamenő előzményeivel és előzményi képviselőivel.

/SOKOLOV, A. V.: Znakomtes': metateoriâ social'noj komunikacii. = Naučnye i tehničeskije biblioteki, 6. sz. 2001. p. 4–15./

(Futala Tibor)

Az elektronikus információforrások igénybevétele a könyvtárközi kölcsönzésben

Közhely: napjainkban nincs olyan könyvtár, amely valamennyi olvasói kérést ki tudna elégíteni. Sőt: a publikációs gyakorlat szünni nem akaró terebélyesedése, illetve a zsugorodó állományépítési kérések miatt – egyre kevésbé. Ezért a könyvtárközi kölcsönzés megterhelése erősödik. Még szerencse: napjaink technikai-módszertani vívmányainak igénybevétele révén ezt a nyomást ki lehet bírni, mi több, javítani lehet a könyvtárközi kölcsönzés hatékonyságát: a kielégítés arányait, gyorsaságát, formáit.

A pozsonyi Egyetemi Könyvtár az alábbi elektronikus forrásokat veszi igénybe:

- EBSCO (<http://search.epnet.com>),
- ProQuest (<http://proquest.umi.com/pqdweb>),
- Springer-Link (<http://link.springer-de>),
- Web of Science (<http://wos.uniba.sk>),

- JADE (<http://jason.ulib.sk/netajade/jablsbl.htm>, <http://jason.ulib.sk>).

Ezek – a Web of Science kivételével – teljes szöveges adatbázisok, amelyekhez a könyvtár előfizetés és licencek útján jut hozzá. Azért nem „veti meg” a szabadon hozzáférhető online adatbázisokat sem (Medical Journal, High Wire Press, Medline). A hazai és a külföldi – online elérhető – központi katalógusok ugyancsak sokat segítenek a kért dokumentumok hollétének kiderítésében. Lényegében ugyanez mondható el az egyes könyvtárak állományának online katalógusairól is.

Szlovákiában – egyelőre – számos akadály áll a könyvtárközi kölcsönzés teljes „felvirágoztatásának” útjában. Így szükség volna új könyvtárközi kölcsönzési utasítás és módszertani segédletek